

Geomedia -korttipeli!

educritical.fi

Tutustu geomedian muotoihin

Pohdi maantieteellisiä ilmiöitä

Kehitä kriittistä geomediaalukutaitoasi

Ohjeet

Laittakaa korttipakka kuvapuoli ylöspäin pöydälle.

Omalla vuorolla:

1. Nosta kortti pakasta ja näytä parillesi kortin kuvapuoli.

2. Kysy pariltasi kortin kääntöpuolella olevia kysymyksiä.

- Voit kysyä kaikki tai osan kysymyksistä.
- Anna tarvittaessa vihjeitä esimerkivastauksien avulla. Pyri auttamaan mahdollisimman vähän. Esimerkivastaukset ovat suuntaa-antavia ja oikeita vastauksia on myös muita.

3. Arvioi parisi suoriutuminen.

- Jos parisi vastasi kysymyksiin ilman runsasta vihjeiden käyttöä, saa hän kortin itselleen.
- Jos parisi tarvitsi runsaasti vihjeitä, palauttakaa kortti pinon alimmaiseksi.

4. Vaihtakaa vuoroa ja jatkakaa vuorotellen.

Kumpi sai kerättyä lopuksi enemmän kortteja itselleen?

Kysymykset on jaettu kolmeen kategoriaan. Voitte kysyä kysymyksiä kaikista tai vain osasta niistä.

Perusasioiden tarkastelu

mm. Geomedian tunnistaminen ja elementtien tarkastelu

★ Perustason kysymys

Teeman tarkastelu

mm. Geomediaan liittyvän maantieteellisen teeman tarkastelu

★★ Tulkintaa tai pohdintaa vaativa kysymys

Kriittinen tarkastelu

mm. Miten tunnistaa harhaanjohtava geomedia?

★★★ Soveltava kysymys

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Valokuva

★ Mitä aluetta tai paikkaa se kuvaa?

Mumbai, Intia

★ Milloin kuva on julkaistu?

Toukokuussa 2016

★ Mitä kuvassa näkyy?

Esim:

- Suuria kerrostaloja (joista osa on vasta rakenteilla)
- Pieni osa suurkaupungista

★★ Missä kuva voisi esiintyä?

Esim. Uutisessa tekstin kuvituksena

Teeman tarkastelu

★★ Mitä kuva kertoo alueen väestömäärästä?

Esim:

- Alueella elää paljon ihmisiä (suuret kerrostalot).

★★ Mitä tiedät Mumbaista (tai Intiasta) ennalta?

Esim. Tietoja kulttuurista, väestöstä, vientituotteista

★★★ Miten kuva suhteutuu tietämykseesi alueesta?

Esim:

- Tiedän Intiassa olevan paljon ihmisiä, mikä näkyy suurien talojen määrässä.
- Tiedän Intiassa olevan paljon köyhyyttä ja eriarvoisuutta, mutta se ei näy kuvassa.

Kriittinen tarkastelu

★★ Miten arvioida ihmismaantieteellisen valokuvan luotettavuutta?

Esim:

Arvioj:

- julkaisijan poliittiset tai kaupalliset motiivit.
- kuvan aitous (tekoäly?).

Pohdi:

- mitä jää kuvan ulkopuolelle?

★★★ Miten tämän kuvan rajaus vaikuttaa tulkintaan?

Esim: Kuvassa ei näy ihmisiä, eikä väestön hyvinvointia voi arvioida kuvan perusteella.

Kuva on rajattu viereisestä kuvasta niin, että slummit eivät näy kuvassa.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Valokuva

★ Mitä aluetta tai paikkaa se kuvaa?

Ruotsi (Ruotsin Lappi)

★ Milloin kuva on julkaistu?

Syyskuussa 2015

★ Mitä kuvassa näkyy?

Esim:

- Vuoria/vuoristoa
- U-laakso
- Puro

★★ Missä kuva voisi esiintyä?

Esim.

- Blogitekstissä
- Mainoksessa
- Oppikirjassa

Teeman tarkastelu

★★ Mikä jääkauden jälki näkyy kuvassa?

U-laakso

★★ Miten kyseinen jääkauden jälki on muodostunut?

Esim.

Mannerjää on kuluttanut V-laakson seinämää edetessään, ja siitä on muodostunut U-laakso.

★★★ Mikä selittää sitä, että kuvassa ei näy ihmistoiminnan jälkiä, kuten rakennuksia tai teitä?

Esim.

- Maaston vaikeakulkuisuus
- Sijainti (kaukana kaupungeista)
- Kylmä ilmasto
- Luonnon suojeleminen

Kriittinen tarkastelu

★★★★ Miten arvioida luonnonmaantieteellisten valokuvien luotettavuutta?

Esim:

Arvioi:

- julkaisijan luotettavuus.
- kuvan aitous (mm. tekoäly?).

Pohdi:

- miten kuvan informaatio muuttuisi eri kuvakulmalla?

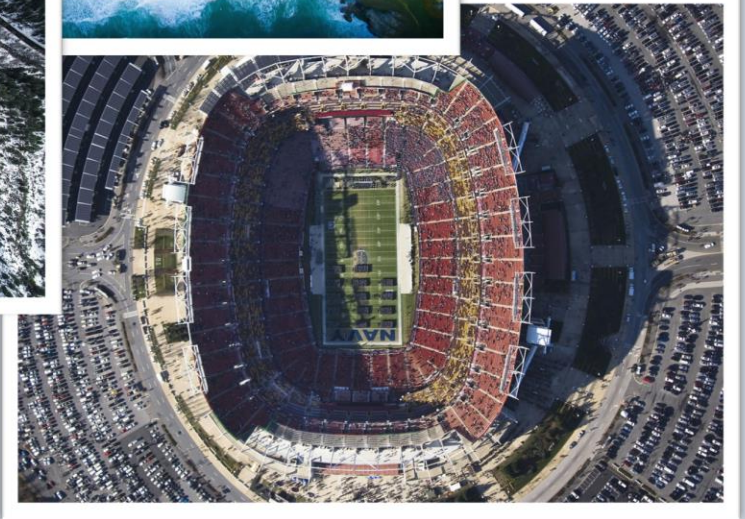
Vertaile:

- kuvaa muihin samaa aluetta kuvaaviin valokuviin.

★★★★ Miksi kuva luo positiivisen mielikuvan alueesta?

Esim:

- Kuvassa ei näy ihmisten jälkiä.
- Luonnontilainen alue mielletään puhtaaksi ja miellyttäväksi.
- Kuvassa sää on hyvä.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Ilmakuva

★ Mitä kuvissa näkyy?

Urheilustadion, hiekkaranta ja sen ympäristö sekä mutkitteleva tie

★★ Millä kuvat on voitu ottaa?

Esim. Drone, lentokone, helikopteri

★★ Miten ilmakuva eroaa satelliittikuvasta?

Esim.

- Ilmakuva lähempänä maanpintaa, satelliittikuva avaruudesta.
- Ilmakuvassa enemmän yksityiskohtia ja pienempi alue (suurimittakaavaisempi), satelliittikuvassa vähemmän yksityiskohtia ja suurempi alue (pienimittakaavaisempi).

Teeman tarkastelu

★★ Mihin ilmakuvia voi käyttää?

Esim. Kartan laatimiseen, maankäytön tarkasteluun, alueeseen tutustumiseen

★★ Miksi ilmakuvasta on hyvä tehdä karttoja?

Esim.

- Kuvaussuunta suoraan ylhäältä, kuten kartoissa
- Maasto ei ole näköesteenä
- Voi piirtää kuvan päälle

★★ Mitä kartan tekemisen kannalta tärkeitä tietoja ei saa ilmakuvasta?

Esim.

- Korkeussuhteet
→ korkeuskäyriä ei pysty tekemään pelkän ilmakuvan perustella

Kriittinen tarkastelu

★★ Mitä tietoja ei ole annettu?

Esim.

- Sijaintia
- Kuvauksen ajankohtaa
- Lentokorkeutta
- Kuvan ottajaa tai julkaisijaa

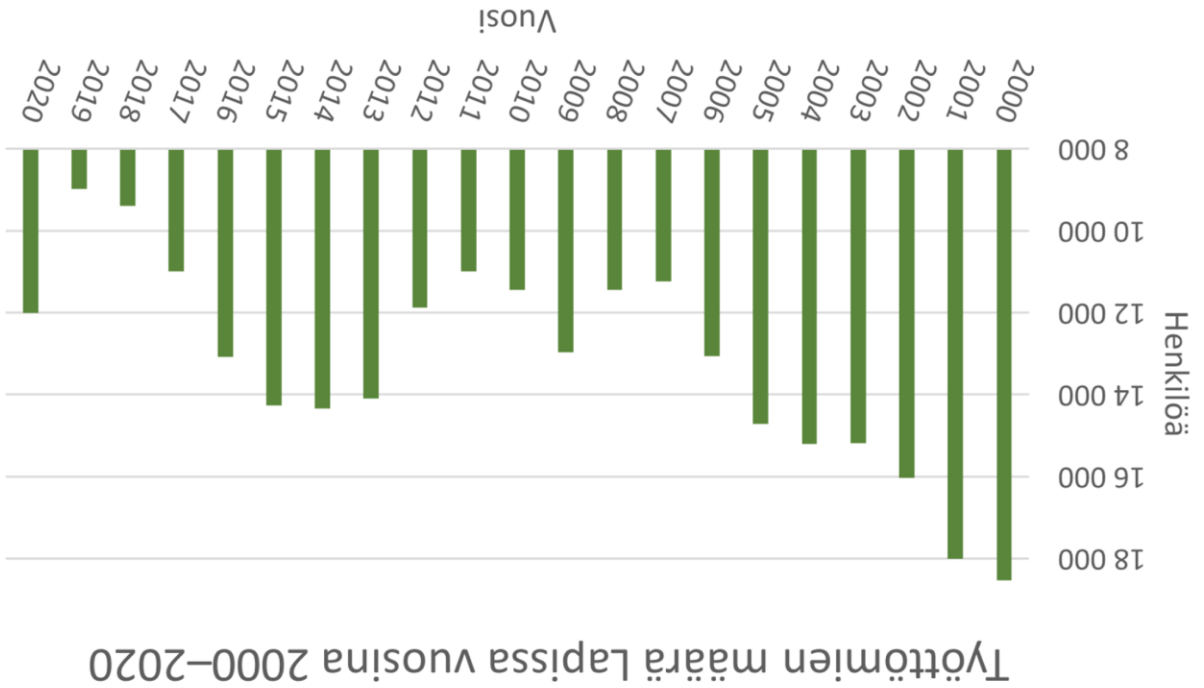
★★★ Miksi tieto sijainnista tai kuvausajankohdasta on tärkeää ilmakuvan tulkinnassa ja arvioinnissa?

Sijainti:

- Voi verrata muihin kuviin alueelta ja omiin ennakkotietoihin.
→ Onko kuva aito tai onko alue muuttunut? Aitouteen vaikuttaa esim. tekoäly tai muokkaaminen.

Ajankohta:

- Onko kyse nykyhetkestä vai menneisyydestä?

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Pylväsdiagrammi

★ Mitä diagrammi esittää?

Työttömien henkilöiden määrää Lapissa vuosina 2000-2020

★ Mitä muuttujia esitetään x- ja y-akselilla?

x = vuosia

y = henkilöiden määrää

★ Milloin diagrammi on julkaistu?

2023

Teeman tarkastelu

★ Milloin työttömiä on ollut vähiten ja milloin eniten?

Vähiten 2019 ja eniten 2000

★★ Miten työttömien määrä on muuttunut?

Esim:

- *Määrä on vaihdellut n. 9 000 ja lähes 19 000 henkilön välillä.*
- *Työttömiä on vähemmän vuonna 2020 kuin 2000.*

★★★ Miten työttömien määrä vaikuttaa Lapin ihmisiin ja elinkeinoihin?

Esim:

- *Suuri työttömien määrä voi näkyä ihmisten kuluttamisessa, mikä heijastuu paikallisiin palveluihin negatiivisesti. Tämä voi puolestaan lisätä työttömien määrää.*

Kriittinen tarkastelu

★★★★ Miten arvioida pylväsdiagrammien luotettavuutta?

Esim:

Arvioi:

- *lähteet, julkaisijan poliittiset tai kaupalliset motiivit.*

Tarkista:

- *akselit (mm. suunta, mistä alkaa).*
- *pinta-alat (eri levyiset pylväät).*

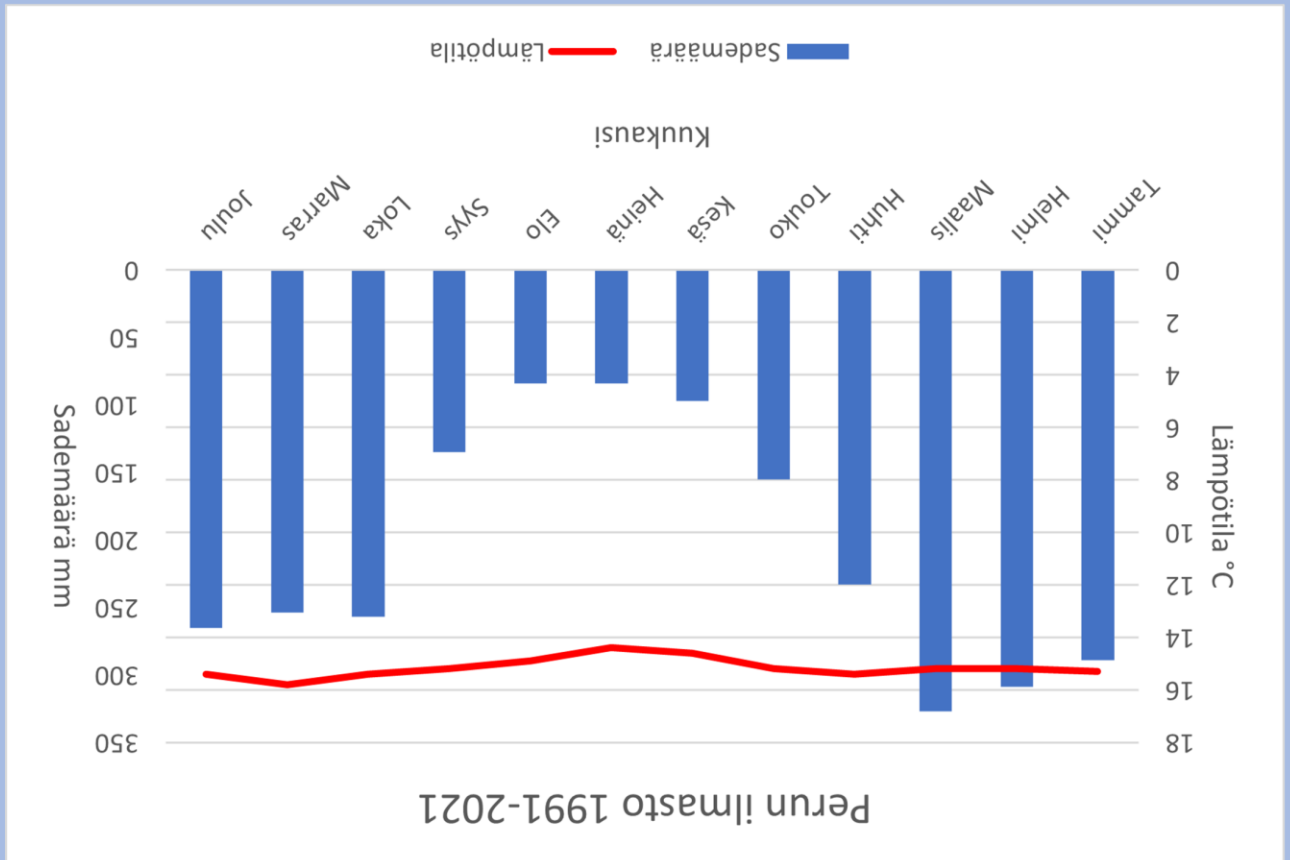
★★★★ Miten tämä diagrammi on harhaanjohtava?

Y-akseli ei ala nolasta

→ liitellut kokoerot pylväissä

Diagrammi, jossa y-akseli alkaa nolasta.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Ilmastodiagrammi

★ Mitä diagrammi esittää?

Perun ilmasto vuosina 1991-2021

★ Mitä muuttujia esitetään x- ja y-akselilla?

x = kuukausia

y = lämpötilaa (oikealla), sademäärää (vasemmalla)

★ Mikä on aineiston lähde?

Climate Data

★★ Missä diagrammi voisi esiintyä?

Esim.

- Matkailusivulla
- Sääseman nettisivulla
- Oppikirjassa

Teeman tarkastelu

★ Milloin Perussa sataa eniten ja milloin vähiten?

- *Eniten: maaliskuussa (ja helmikuussa)*
- *Vähiten: heinäkuussa ja elokuussa*

★★ Mikä on Perun kylmin ja Mikä lämpimin kuukausi?

- *Kylmin: heinäkuu*
- *Lämpimin: marraskuu*

★★★ Miksi ilmasto ei ole trooppinen, vaikka Peru sijaitsee lähellä päiväntasaajaa?

Esim.

- *Andien vuoristo (korkealla lämpötila alhaisempi)*
- *Kylmä merivirta*

Kriittinen tarkastelu

★★ Miksi ilmastodiagrammia on hyvä tulkita suunta-antavana?

Esim.

Diagrammi perustuu keskiarvoihin, eikä siinä näy suurimpia ja pienimpiä arvoja (vaihteluväliä).

★★★ Miten arvioida ilmastodiagrammien luotettavuutta?

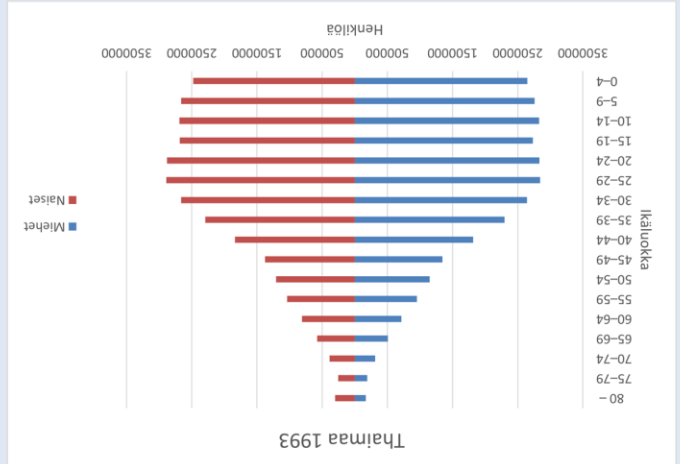
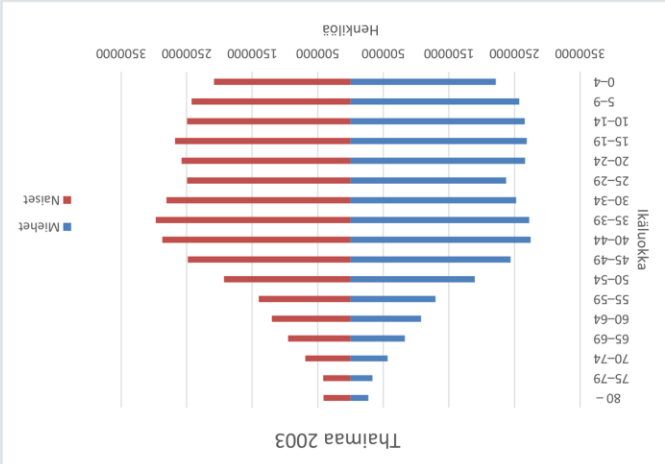
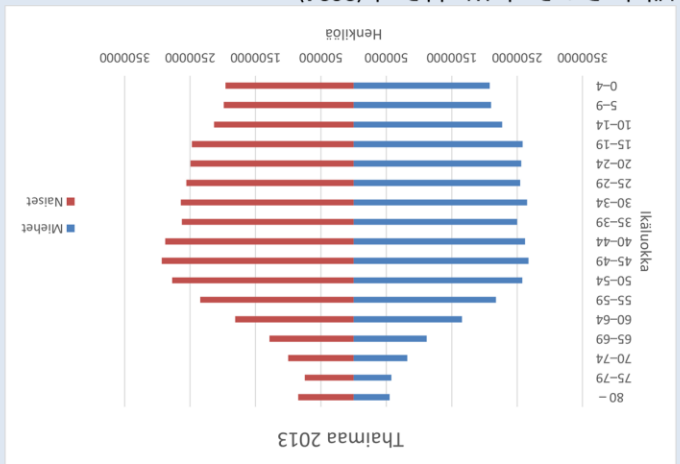
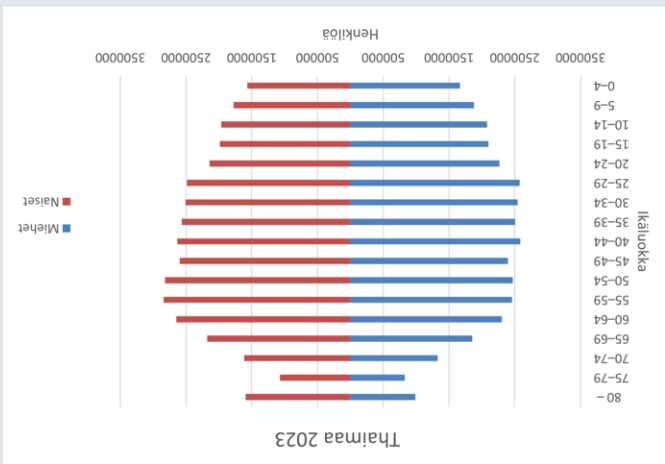
Esim:

Arvioi:

- *lähteen luotettavuus.*

Tarkista:

- *akselit (mm. suunta, mistä alkaa).*
- *ajanjakso, jolta tiedot on kerätty.*
- *mitä muuttujia on esitetty pylväillä ja mitä viivalla.*

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Väestöpyramidi

★ Mitä diagrammi esittää?

Thaimaan väestöä vuosina 1993, 2003, 2013 ja 2023

★ Mitä muuttujia esitetään x- ja y-akselilla?

x = henkilöiden määrä
 y = ikäluokkia

★ Mikä on aineiston lähde?

DataBank, World Bank

★★ Missä diagrammi voisi esiintyä?

Esim.

- Oppikirjassa
- Tutkimuksen raportissa
- Tilastojärjestön nettisivulla

Teeman tarkastelu

★ Milloin 80+ vuotiaita on ollut eniten ja milloin vähiten?

Eniten 2023, vähiten 1993

★★ Kuvaile pyramidien muotojen muutosta.

Esim. Pyramidi ollut aluks terävä-huippuinen, sitten muuttunut vähemmän huipukkaaksi ja lopulta enemmän pyöreäksi.

★★ Mitkä ikäryhmät ovat suurimpia vuonna 2023?

Miehet: 25–29, 40–44

Naiset: 50–54, 55–59

★★★ Millainen pyramidi voisi olla vuonna 2033? Perustele.

Oma vastaus, perustelut tärkeitä.

Kriittinen tarkastelu

★★★★ Miten arvioida väestöpyramidin luotettavuutta?

Esim:

Arvioi:

- lähteen luotettavuus.

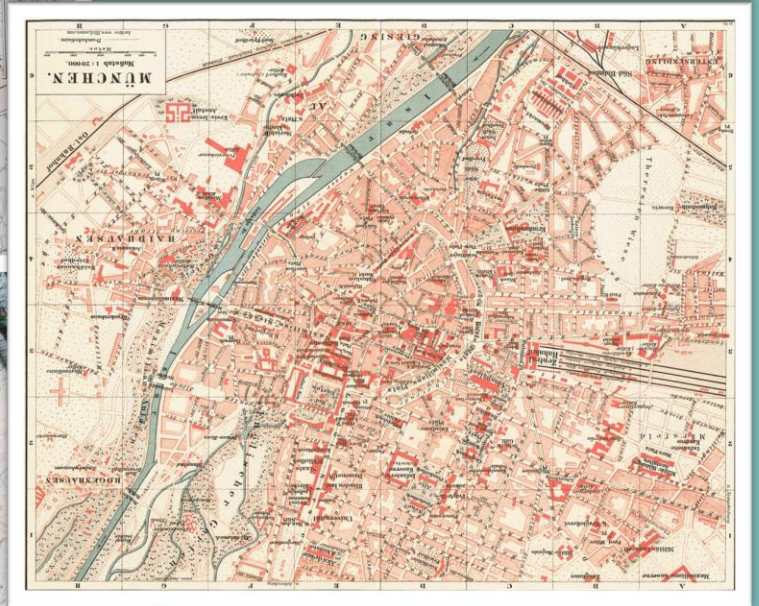
Tarkista:

- akselit (mm. suunta, mistä alkaa, onko miesten ja naisten asteikko sama).
- mitä aikaa kuvaa.

★★★★ Mitä elementtejä löytyy hyvin tuotetusta diagrammista?

Esim.

- Akselien otsikot
- Sopiva asteikko akseleissa
- Sopivat ja helposti erottuvat värit
- Lähdetiedot

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Fyysinen kartta (+ maastokartta)

★ Mitä kartoilla esitetään sanoilla ja mitä väreillä?

- Sanoilla esim. paikannimiä, teiden nimiä
- Väreillä esim. taloja, vesistöjä, peltoja ja niittyjä, teitä

★★ Mainitse yksi piste-, yksi viiva- ja yksi alue-elementti kuvan kartoilta

- Piste (esitetty yksittäisenä merkinä).
Esim. Parkkipaikan merkki, infopiste
- Viiva (viivamuotoiset elementit). *Esim. Tiet ja reitit*
- Alue (suuret tai pienet, usein väritetty jollain värillä).
Esim. Talot, vesistöt

Teeman tarkastelu

★★ Millaista tietoa voidaan esittää fyysisellä kartalla?

Esim.

- Kaupunkien kaupunkien sijaintia ja tieverkostoa
- Maaston ominaisuuksia
- Ympäristön ominaisuuksia (onko peltoa vai niittyä yms.)

Tyypillisesti fyysinen kartta kuvaa ympäristöstä sellaisia asioita, joita näkisit, jos olisit fyysisesti paikalla

★★ Mihin fyysistä karttaa voi hyödyntää?

Esim.

- Suunnistukseen
- Turistikarttana
- Kaupunkisuunnitteluun
- Maankäytön tarkasteluun

Kriittinen tarkastelu

★★ Mitä elementtejä löytyy hyvästä kartasta?

Esim.

- Pohjoisnuoli tai asteverkko
- Mittakaava
- Selite eli legenda
- Sopivat värit ja karttamerkit

★★★ Miten voit arvioida fyysisen kartan luotettavuutta?

Esim.

Arvioi:

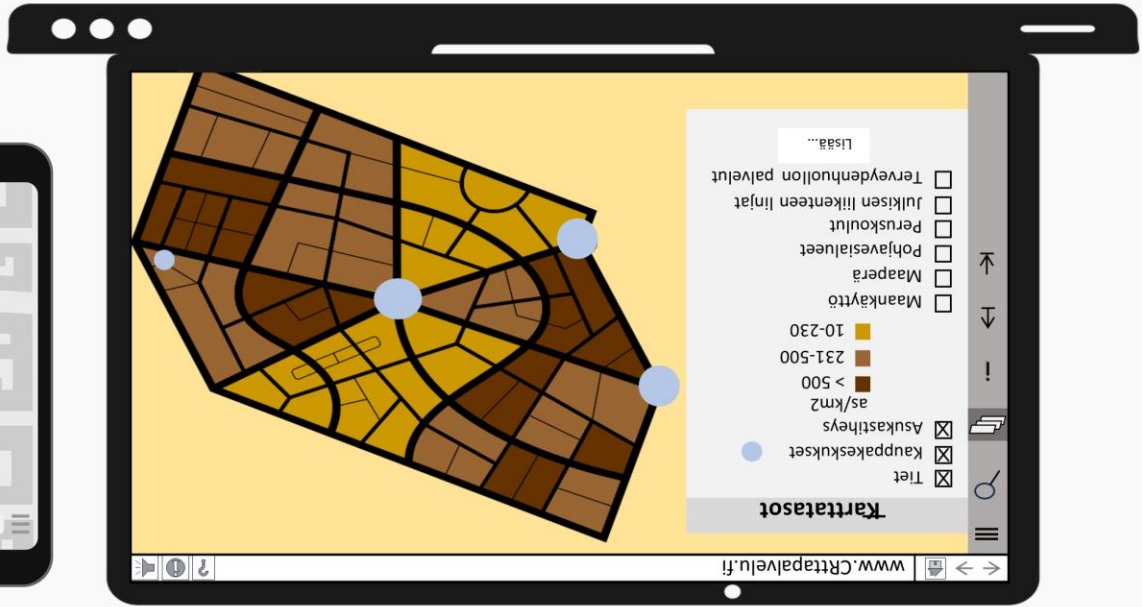
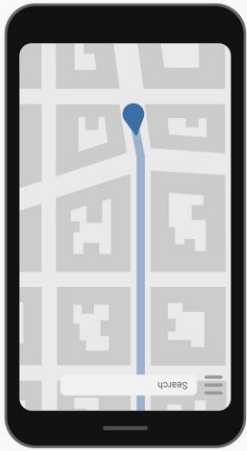
- aineiston tuottajan luotettavuus
- legendasta merkkien sopivuus

Pohdi:

- mitä kartalla ei ole esitetty ja miten se vaikuttaa tulkintaan?

Tarkista:

- julkaisuaika (onko tieto vanhentunutta)

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Karttapalvelu/reittiopas

★★ Mikä tekee reittioppaasta geomedian muodon?

Esim.

- Sisältää paikkatietoa (sijainti + ominaisuustieto)
- Välittää ihmisille tietoa paikoista (reittioppaana toimimisen lisäksi sisältää paljon informaatiota)

★ Mitä kuvan tietokoneella olevassa karttapalvelussa on nähtävissä?

Kartta, jossa näkyy kolme karttatasoa (tiet, asukastiheys, kauppakeskukset)

Teeman tarkastelu

★★★★ Millaisia maantieteellisiä teemoja voi tarkastella reittioppaan kartta- tai katonäkymän avulla?

Esim.

- Erilaisten kulttuuri-ympäristöjen tai maaseudun ja kaupungin vertailua.
- Paikkojen saavutettavuuden tarkastelu reittioppaan avulla.
- Palveluiden sijainteja

★★ Mitä tarkoittaa päällekkäis-analyysi, jota voi tehdä karttapalvelussa (esim. kuvassa vasemmalla)?

Esim.

Usean karttatason tarkastelua päällekkäin, jolloin voi nähdä, mitä erilaisia ominaisuuksia samalla sijainnilla on.

Kriittinen tarkastelu

★★★★ Millä tavoin karttapalvelu voi olla harhaanjohtava?

Esim.

- Reitit, ilmakuvat, karttatasojen informaatiot eivät välttämättä ole ajantasalla tai voivat olla puutteellisia.
- Kaikkia tietoja ei aina näytetä (esim. armeijan alueet).

★★★★ Miten voit arvioida karttapalvelun tai reittioppaan luotettavuutta?

Esim.

Arvioi:

- lähteet, tarkista ajankohtaisuus
- aineiston tuottajan luotettavuus

Tarkista:

- mikä liikkumismuoto valittuna?

Pohdi:

- ruuhkien vaikutus matka-aikaan

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Satelliittikuva

★★ Mitä kuvassa näkyy?

Pohjois-Amerikka yöaikaan

★ Milloin se on julkaistu?

Maaliskuussa 2013

★★ Mitä alueita tunnistaat ilmakuvasta?

Esim.

- Floridan niemimaa
- Californian niemimaa
- Suuret järvet
- Karibian meri

★★ Mitä kartalla olevat keltaiset ovat?

Avaruuteen näkyviä valoja kaupungeista ja liikenteestä.

Teeman tarkastelu

★★ Missä valoja on enemmän ja missä vähemmän?

Esim.

- Enemmän mantereiden itäosissa ja pienellä alueella länsirannikolla.
- Vähemmän keskiosissa ja länsiosissa (rannikkoa lukuunottamatta).

★★ Millaiset alueet ovat valoisia ja millaiset pimeitä?

Esim.

- Valoisat alueet mm. suuria kaupunkialueita (ydinalueita)
- Pimeät alueet harvemmin asuttuja alueita (periferioita)

★★★ Mitä kaupunkeja pystyt tunnistamaan kartalta?

Esim. New York, Los Angeles, Miami, Chicago, Washington DC, San Francisco

Kriittinen tarkastelu

★★ Miksi tämä satelliittikuva voi olla harhaanjohtava?

Esim.

- Se on yli 10 vuotta vanha
- Sitä on voitu muokata

★★★ Miksi kuvassa on selvä jako valoisaan ja pimeään osaan?

Esim. Länsiosissa sijaitsee Kalliovuoret, eikä siksi alueella ole asutuskeskittymiä.

★★★ Jos valoisat alueet on merkitty jälkikäteen satelliittikuvan päälle ja kyseessä olisi teemakartta, mitä ne voisivat kuvastaa?

Esim.

- Ihmisten määrää
- Liikenteen määrää
- Asukastiheyttä
- Valosaasteen määrää

#alpit#sielulepää#itävalta#tänneudesta#kekselläkosekematontaluontoa

kotiin ☺ Tuun varmasti ens vuonna uudestaan.

elämässä. Täällä kauniissa luonnossa sielu lepää. Huomenna lähtee lento

ViimenneLaskija Viikko lasquettelua takana! Alpit pitää jokaisen kokea kerran

12.3.2024 2 501 ♡ 562

MaailmanMatkaja: Iso suositus keskuksen ravintolalle, kävin siellä viime reissulla. Vois sitä suomessakin lasketella ilman, että tappaa koko planeetan

Amanda1234456 Ethän sä edes näy tossa kuvassa???????

Lue lisää...

CRITICAL media

Etsi ystäviä Oma profiili +

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Somepostaus

★ Mitä aluetta tai paikkaa se kuvaa?

Itävallan Alpit

★ Mitä postauksen kuva esittää?

Esim. Vuoristoa, jossa laskettelukeskus ja muutama laskettelija

★★ Mitä postauksen tekstin sanoma on?

Esim.

- Alpeilla luonto on kaunista.
- Kirjoittaja viihtyy Alpeilla hyvin ja aikoo mennä uudestaan.
- Laskettelumatka on ollut rentouttava ja ihana.

Teeman tarkastelu

★★★ Millaisia maantieteellisiä teemoja liittyy postaukseen?

Esim. Matkailu ja siihen liittyvät ilmiöt, poimuvuoret, eroosio

★★★ Mitä hyötyjä ja haittoja on laskettelumatkailusta Alpeille?

Hyötyjä esim:

- Työllisyys paikallisille ja kansainvälisesti kausityöläisille
- Elämykset ja kokemukset

Haittoja esim:

- Lentomatkustustamisen haitat
- Keskuksen alta on tuhottu paljon luontoa + eroosio
- Ympäristö kärsii ihmisjoukoista, laskettelusta, valoista ja melusta
- Turistien aiheuttamat haitat (mm. jätteet, retkireitit)

Kriittinen tarkastelu

★★★ Miten kuvan rajaus vaikuttaa tulkintaan?

Esim.

- Kuvassa ei näy ihmispaljoutta → mielikuva rauhallisesta laskettelukeskuksesta

★★★ Miten voit arvioida somepostauksen luotettavuutta?

Esim:

Arvioi:

- julkaisijan poliittiset tai kaupalliset motiivit.
- kuvan aitous.

Tarkastele:

- julkaisijan muita postauksia: onko niissä harhaanjohtavaa tai vaikuttamiseen pyrkivää sisältöä?

Silmäile:

- kommentteja: esim. onko joku nostanut esiin jotain keskeistä?

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Somepostaus

★ Mitä postauksen kuvat esittävät?

Saaristo-/merimaisemaa ja katukuvaa (Aleksanterinkatu)

★ Milloin postaus on julkaistu?

6.6.2024

★★ Mitä on postauksen sanoma?

Esim.

- *Helsingissä on paljon nähtävää.*
- *Alennuskoodilla kannattaa ostaa elämyksiä.*
- *Kirjoittajan kokemus Helsingin nähtävyyksistä.*

Teeman tarkastelu

★★★ Mitä tietoja somepostaus antaa Helsingistä?

Esim.

- *Aleksanterinkadulla on paljon ostospaikkoja.*
- *Helsingin saaristo on kaunis.*
- *Helsinki on meren rannalla.*
- *Helsinki on suuri (kävelyä ja nähtävää paljon).*

★★★ Miten postauksen luoma kuva Helsingistä eroaa sinun kokemuksestasi Helsingistä? Vai ovatko ne samanlaisia? Perustelee.

Oma vastaus, perustelut tärkeitä.

Kriittinen tarkastelu

★★★★ Miksi postaus luo yksipuolisen kuvan Helsingistä?

Esim.

- *Kuvataan vain rajattua aluetta (ydinkeskustaa)*
- *Kuvataan vain tyypillisiä turistikohteita*

★★★★ Miksi tämä postaus voi olla harhaanjohtava?

Esim:

- *Postauksella on taloudellinen motivaatio, koska se on tehty kaupallisessa yhteistyössä.*
- *Kirjoittaja saattaa kehua kohteita, vaikka ei tarkoittaisi sitä.*

Luonnonlapsukainen joka päivä olen kiitollinen siitä, että saan asua tällaisissa maisemissa Täällä ihmiset on onnellisemmillaan. En tunne yhtäkään onnetonta maaseutulaista. Kaupungista taas kuulen tutuilta jatkuvasti kiireestä ja stressistä. #maaseudunkasvatti#kiitollinen

Länsi-Suomi

Lue lisää...

355
45
13.6.2024

Tapsa: Rakastan maaseudun yhteisöllisyyttä!
Ulpukka: Mitä tuolla pellolla kasvaa?
JukkaJou: Kunnista! Stadilaine Käykö teillä maitorekka?

Etsi ystäviä Oma profiili +

CRITICAL media

Perusasioiden tarkastelu

- ★ Mikä geomedian muoto?
Somepostaus
- ★ Mitä aluetta tai paikkaa se kuvaa?
Länsi-Suomea
- ★ Mitä postauksen kuvat esittää?
Peltomaisemaa
- ★ Milloin postaus on julkaistu?
13.6.2024
- ★ Kuka on julkaissut postauksen?
Käyttäjä nimimerkillä Luonnonlapsukainen

Teeman tarkastelu

- ★★ Millainen vaikutus ihmisiin maaseudulla asumisessa on postauksen mukaan?
Postauksen mukaan ihmiset ovat maaseudulla onnellisia.
- ★★ Mitä Pohjanmaan maisema-alueeseen sopivia tunnusmerkkejä on kuvassa?
Esim.
 - Paljon peltoja
 - Tasaista (ei korkeusvaihtelua)
- ★★ Mitä viljakasveja Suomen pelloilla kasvaa?
Mm.
 - Ohraa
 - Kauraa
 - Ruista
 - Vehnää

Kriittinen tarkastelu

- ★★★ Millä tavalla postaus vahvistaa stereotyyppioita?
Esim.
 - Kuvassa korostuu maaseudun erittäin harvaan asuttu alue. Maaseudulla on myös taajamia ja keskuksia.
 - Postaus vahvistaa maaseutu-kaupunki vastakkainasettelua (onnellisimpia maaseudulla kuin kaupungissa).
- ★★★ Mitä kuvia voisi lisätä postaukseen, jotta se antaisi monipuolisemman kuvan suomalaisesta maaseudusta?
Kuvia esim:
 - Karjataloudesta
 - Maatilan työntekijöistä
 - Maaseutumaisemista ympäri Suomea

Vuosi	Tanska			Suomi			Islanti					
	0-17	18-64	65+	Yhteensä	0-17	18-64	65+	Yhteensä	0-17	18-64	65+	Yhteensä
2035	1 142 281	3 478 315	1 464 383	6 084 979	903 891	3 197 772	1 501 316	5 602 979
2040	1 150 058	3 443 467	1 535 215	6 128 740	898 784	3 185 650	1 505 696	5 590 130
2045	1 157 327	3 427 923	1 569 469	6 154 719	885 117	3 148 803	1 528 707	5 562 627
2050	1 138 943	3 469 006	1 560 263	6 168 212	866 702	3 090 861	1 569 533	5 527 095

Vuosi	Norja			Ruotsi				
	0-17	18-64	65+	Yhteensä	0-17	18-64	65+	Yhteensä
2035	1 065 209	3 509 377	1 318 165	5 892 751	1 936 639	6 380 363	2 537 595	10 854 597
2040	1 088 914	3 490 553	1 424 168	6 003 634	1 929 947	6 425 071	2 652 724	11 007 742
2045	1 115 063	3 485 834	1 489 566	6 090 463	2 016 962	6 437 680	2 726 317	11 180 959
2050	1 111 789	3 483 840	1 555 370	6 150 998	2 094 683	6 442 316	2 816 868	11 353 867

Enuste väkiluvusta ikäryhmittäin maakohitaisesti

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Tilasto (taulukko)

★ Mitä aluetta tai paikkaa se käsittelee?

Pohjoismaita (Suomea, Ruotsia, Norjaa, Tanskaa ja Islantia)

★ Mitä informaatiota taulukko esittää?

Ennustetta Pohjoismaiden keskimääräisestä väestöstä

★★ Mitä informaatiota esitetään riveillä ja sarakkeissa?

Rivit: Eri vuosien lukuja, yhden vuoden kokonaisuus (kaikki ikäluokat ja summa)

Sarakkeet: Eri ikäryhmien osuuksia maittain

Teeman tarkastelu

★★ Missä maassa ennustetaan olevan suurin määrä yli 65-vuotiaita vuonna 2050?

Ruotsissa

★★ Missä ikäryhmissä tapahtuu kokonaisuutena suurinta kasvua?

- Yli 65-vuotiaissa

★★★ Mistä arvioit muutosten johtuvan?

Esim.

- Suuret ikäluokat ikääntyvät
- Muuttotappio voi vaikuttaa työikäisten vähenemiseen

★★★ Millaisella diagrammilla aineistoa voisi esittää?

Esim. Pylväs- tai viivadiagrammi

Kriittinen tarkastelu

★★ Mistä voi johtua, että Islannin tietoja ei ole annettu?

Esim.

Islannin tilastokeskuksessa ei välttämättä ole tehty vastaavanlaisia arvioita.

★★★ Miten voit arvioida tilaston tai taulukon luotettavuutta?

Esim.

Arvioi:

- lähteet, tarkista aineistojen julkaisuajat (onko tieto vanhentunutta).
- aineiston tuottajan luotettavuus.

Pohdi:

- mitä sellaisia tietoja ei näy tilastossa, mitkä voisivat vaikuttaa tulkintaan?

Maat	2022	2022	2024	2018	2023
BKT/henkilö	HDI (0-1*)	GPI (1-5**)	Ekologinen jalanjälki (hehtaaria/henkilö) (1-10***)	Onnellisuusindeksi	
Chile	28 550	0,860	1,978	4,3	6,360
Espanja	45 950	0,911	1,597	4,4	6,421
Egypti	14 590	0,728	2,212	1,8	3,977
Haiti	3 310	0,552	2,827	0,6	3,615 (2020)
Laos	8 810	0,620	1,861	1,8	5,139
Niger	1 510	0,394	2,792	1,6	4,556
Mongolia	12 470	0,741	1,845	7,3	5,696
Oman	38 890	0,819	1,761	6,3	-
Qatar	110 640	0,875	1,656	14,3	6,374 (2018)
Sambia	3 894	0,569	1,948	1,3	3,502
Sudan	4 150	0,516	3,327	1,5	4,139 (2017)
Suomi	58 950	0,942	1,474	6,4	7,741
Sveitsi	78 040	0,967	1,350	4,3	7,060
Venezuela	16 960	0,699	2,821	2,4	5,607
Yhdysvallat	77 530	0,927	2,622	8,1	6,725

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Tilasto (taulukko)

★ Mitä informaatiota taulukko esittää?

Erilaisia tilastotietoja useasta maasta (BKT, HDI, GPI, ekologinen jalanjälki, onnellisuus)

★ Mitä informaatiota esitetään tähdillä (*)?

Lisätietoa indeksien nimestä ja asteikoista (mikä paras, mikä huonoin arvo)

★ Mihin lähteeseen tiedot perustuvat?

Suurin osa Globaliksen tietoihin, GPI IEP:n tietoihin

Teeman tarkastelu

★ Millä maalla on suurin ekologinen jalanjälki, millä pienin?

Suurin Qatarilla, pienin Haitilla

★★ Millä maalla on paras rauhanindeksi (GPI) ja millä huonoin?

- Paras Sveitsillä
- Huonoin Sudanilla

★★★ Mitä muuttujia HDI sisältää?

- Odotettu elinikä
- Koulutus
- Elintaso (BTK/henkilö). (Vanhassa mallissa myös lukutaito mukana).

★★ Miksi HDI on usein parempi vaihtoehto kuin BKT?

HDI seuraa kehitystä talousmittareita laajemmin.

Kriittinen tarkastelu

★★★ Miksi kaikki tilaston luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia?

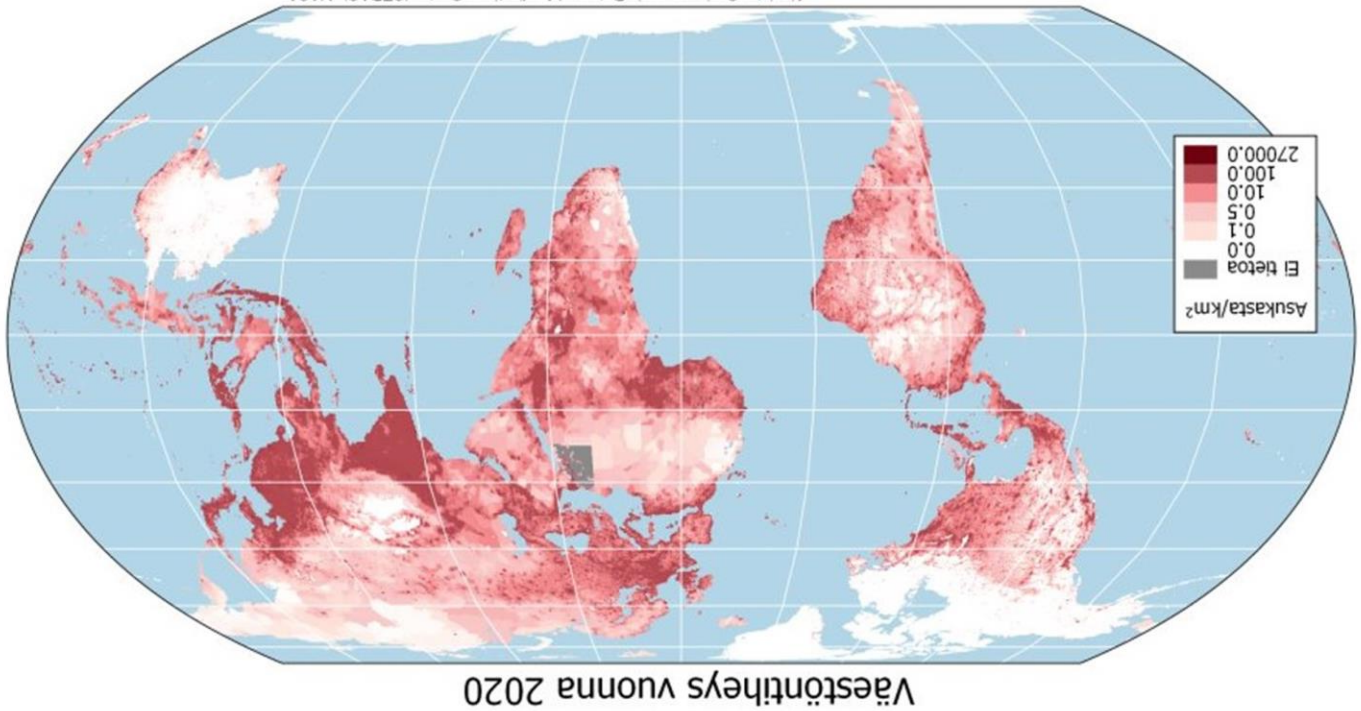
Esim.

- Osa puuttuu
- Osa on eri vuosilta

★★★★ Miksi hyvinvoinnin arviointi on vaikeaa tilastojen avulla?

Esim.

- Täytyy huomioida monta ei muuttujaa: Eri indekseissä huomioitu eri määrä muuttujia. Esim. HDI:ssa kolme, GPI:ssä viisi muuttujaa.
- Kaikista muuttujista ei ole tietoja saatavilla osasta valtioista.
- Eri indeksit ja tarkastelutavat huonosti vertailtavissa.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Teemakartta

★ Mitä muuttujia esitetään väreillä?

Asukastiheyttä (asukasta/km²)
(vuodelta 2020)

★★ Mitä värin tummeneminen tai vaaleneminen tarkoittaa?

- Mitä tummempi väri, sitä enemmän ihmisiä
- Mitä vaaleampi väri, sitä vähemmän ihmisiä

★ Milloin kartta on julkaistu?

2022

★ Mistä aineisto on peräisin?

SEDAC, NASA

Teeman tarkastelu

★ Missä väestötiheys on suurta ja missä alhaista?

- Suurta esim: Etelä- ja Itä-Aasiassa
- Alhaista esim: Vuoristoissa, jäätiköillä ja autiomaissa

★★ Millaiset maantieteelliset asiat selittävät vaihtelua?

Esim: Ilmasto-olosuhteet, hyvinvointi ja koulutustaso, kaupunkirakenne ja yhteydet

★★★ Miten suuri väestötiheys vaikuttaa yhteiskuntaan ja ympäristöön?

Esim:

- Enemmän palveluita, eriarvoisuutta, rakentamista, ympäristöhaittoja.
- Vähemmän luontoa, tarvetta yksityisautoilulle.

Kriittinen tarkastelu

★★★ Mitä sellaista ei näy kartalla, mikä voisi vaikuttaa tulkintaan?

Esim:

- Hyvinvoinnin taso: väestötiheys ei kerro ihmisten hyvinvoinnista.
- Väestötiheyden muutos

★★★ Miten arvioida teemakarttojen luotettavuutta?

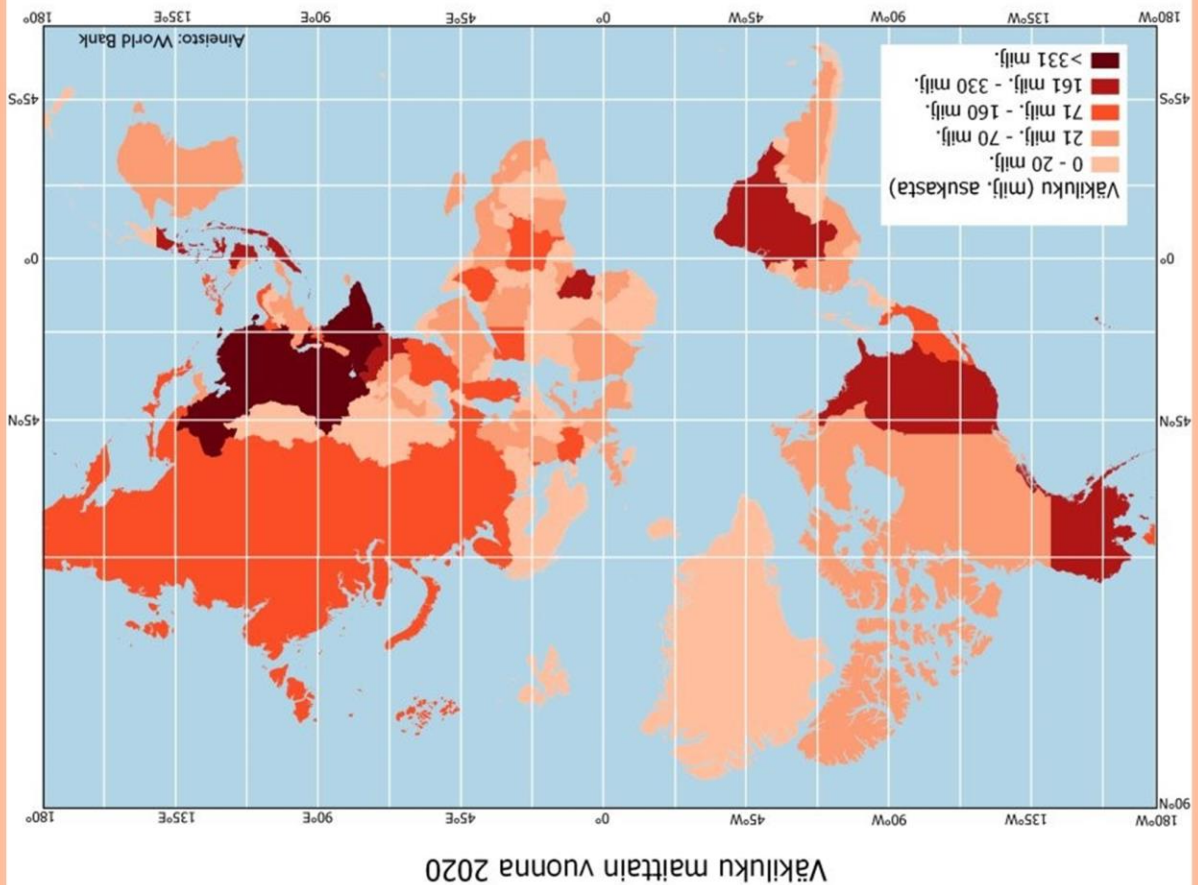
Esim:

Tarkista

- mittakaava, pohjoisnuoli, legendan asteikko ja värit.
- Projektio ja pohdi sen vaikutusta tulkintaan ja mielikuviin.

Pohdi:

- värien vaikutusta tulkintaan ja syntyviin mielikuviin.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Teemakartta

★ Mitä muuttujaa esitetään väreillä?

Väkilukua (mlj. asukasta) v. 2020

★★ Mitä värin tummeneminen tai vaalejeminen tarkoittaa?

- Mitä tummempi väri, sitä enemmän ihmisiä.
- Mitä vaaleampi väri, sitä vähemmän ihmisiä.

★ Mistä aineisto on peräisin?

World Bank

★★ Missä kartta voisi esiintyä?

Esim.

- Uutisessa
- Oppikirjassa

Teeman tarkastelu

★ Missä kartan mukaan väestöä on paljon ja missä vähän?

- Paljon esim. Intiassa ja Kiinassa
- Vähän esim. Suomessa ja Chilessä

★★ Mitä maita kuuluu samaan luokkaan kuin Pohjoismaat?

Esim. Portugali, Mongolia, Chile, Somalia

★★ Miten suuren ja pienen väkiluvun maat jakautuvat eri maanosissa?

Esim.

- Aasiassa paljon suuren väkiluvun maita.
- Afrikassa ja Euroopassa suurin osa maista kuuluu pienemmän ja toiseksi pienemmän väkiluvun –luokkiin.

Kriittinen tarkastelu

★★ Mitä elemettejä on hyvässä teemakartassa?

Mm: Otsikko, selite (legenda), asteverkko tai pohjoisnuoli ja mittakaava, kuvaavat värit (esim. paljon = tumma, vähän = vaalea), lähteet, sopiva luokittelu

★★★★ Tämä kartta on harhaanjohtava. Miten ja miksi?

Esim:

- Kartassa käytetty projektio liioittelee pinta-aloja lähempänä napa-alueita.
- Aineisto on maittain, jolloin koko maa saa saman värin (vrt. Alaska ja loput Yhdysvalloista).
- Käytetty absoluuttisia ihmismääriä, jolloin suuret valtiot näyttävät väkirikkaammilta kuin pienemmät maat, vaikka suuret olisivat monin osin harvaan asuttuja.

Paikallisen kylän ihmiset on evakuoitu, ja laavan kulkua seurataan tarkasti. Tämän hetkisen tiedon mukaan purkaus ei ole aiheuttanut henkilövahinkoja.

Tuulet puhaltavat savu- ja kaasupilviä kohti evakuoituja alueita, mutta niiden vaikutukset jäänevät pieniksi evakuoitujen takia. Viranomaisien mukaan purkauksesta ei ole ollut haittaa lentoliikenteelle.

Infrastruktuurin vauriot ovat kuitenkin odotettavissa. Tämän vuoden aikana useat tietyt rakennukset ovat vaurioituneet tulivuorenpurkausten seurauksena.

Purkaus alkoi Suomen aikaan aamuyöllä. Sitä edelsi maanjäristys, jonka voimakkuus oli Euroopan ja Välimeren seismologisen keskuksen EMSC:n mukaan 3,2.

Tulivuori purkautuu Islannissa jälleen

Maantieteen Sanomat, 23.8.2024, Laura Hynnen

Islannin lounaisosissa purkautui tulivuori jo viidennen kerran tämän vuoden aikana. Laava etenee Islannin yleisradioyhtiön RUV:n mukaan tällä hetkellä kahden kilometrin tuntinopeudella, kertoo Yle-uutiset.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Uutinen

★★ Mistä uutinen kertoo?

Islannissa tapahtuneesta tulivuorenpurkauksesta

★ Mitä elementtejä uutisessa on?

Tekstiä ja valokuva

★★ Mitä muita elementtejä voi olla uutisissa?

Esim. Karttoja, diagrammeja, videoita

★★ Mihin lähteisiin teksti perustuu?

Yleltä, RUV:lta sekä EMSC:ltä

Teeman tarkastelu

★★★ Mihin maantieteellisiin ilmiöihin uutinen liittyy?

- Tulivuoriin
- Maanjäristyksiin
- Mannerlaattojen liikkeisiin

★★★★ Miksi Islanti kuuluu ilmiöiden riskialueelle?

Islanti sijaitsee mannerlaattojen erkanemiskohdassa.

★★★★ Millaisia vaikutuksia näillä ilmiöillä on ihmisiin ja ympäristöön?

Esim.

- Laava ja maanjäristykset tuhoavat eläinten elinympäristöjä, luontoa, infrastruktuuria.
- Ihmiset joutuvat olemaan valmiudessa evakuoitumaan tarvittaessa.

Kriittinen tarkastelu

★★ Mitä etuja ja heikkouksia tällä uutisella on?

- Etuja esim: Neutraali kerronta, viitataan lähteisiin, kirjoittaja ja julkaisupaikka annettu.
- Heikkouksia esim: Ei paikannimiä ja asiantuntijoita ei ole haastateltu.

★★★★ Miten voit arvioida yleisesti uutisten luotettavuutta?

Esim:

Arvioi:

- lähteet, julkaisijan poliittiset tai kaupalliset motiivit.
- Tarkastelun laajuus.

Tarkastele:

- Onko uutinen puolueellinen?
- Pyritäänkö sillä vaikuttamaan sinuun?
- Mitä informaatiota visuaaliset elementit kertovat tai eivät kerro?

Videolla esitellään yrityksen toimintaa.

Ikkuinen öljy
Toimintajohdaja kertoo, että öljyn käyttöä maksimoimiseksi öljy pitää puhdistaa, kun sen kunto alkaa heikentyä eli jo ennen sen käyttöä päättyä. Yrityksen mukaan tällöin öljy ei koskaan päädy jätteeksi asti. Fossiilisen polttoaineen kierrättämisen lisäksi menetelmällä vahvistaa Suomen huoltovarmuutta: mitä enemmän öljyä saadaan uusiokäytettyä, sitä vähemmän sitä tarvitsee hankkia ulkomailta.

Ikkuinen öljy

Innovaatio perustu täden palvelun periaatteeseen: Yrityksen toimintajohdajan mukaan asiakkaiden ei tarvitse kuin tilata palvelu. Yritys hakee ja puhdistaa öljyn palauttaen sen asiakkaalleen väitetysti jopa puhtaampana kuin mitä se olisi uutena ostettuna.

Kuva ei liity tapaukseen

Suomalainen yritys pyrkii pidentämään fossiilisen öljyn käyttöä kertoo Yle-uutiset [27.11.2024]. Idea perustuu jätöllyä jalostamiseen, jotta siitä saadaan voiteluöljyä laitteisiin ja koneisiin.

Maantieteen Sanomat, 3.12.2024, Laura Hynnen

Fossiilisen öljyn uusi elämä

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Uutinen

★ Mitä aluetta tai paikkaa se kuvaa?

Suomi

★★ Mistä uutinen kertoo?

Suomessa perustetusta yrityksestä, joka puhdistaa öljyä uudelleen käytettäväksi.

★ Mitä elementtejä uutisessa on?

Tekstiä, kuva ja video

★ Milloin ja missä se on julkaistu?

3.12.2024 Maantieteen Sanomissa

Teeman tarkastelu

★★ Millainen tehtävä tekstillä, kuvalla ja videolla?

Esim:

- Teksti kertoo aiheesta tarkimmin.
- Kuva ei tarjoa informaatiota, mutta tekee uutisesta miellyttävämmän näköisen.
- Video antaa lisätietoa yrityksestä.

★★★ Miksi uutinen on kiinnostava maantieteilijälle?

Esim.

Fossiilista polttoaineista on pitkään haluttu päästä eroon ja ratkaisuna on nähty uusiutuvat luonnonvarata. Uutinen tuo esiin myös uusiutumattomien luonnonvarojen uusiokäytön.

Kriittinen tarkastelu

★★ Mitä etuja ja heikkouksia tällä uutisella on?

Etuja esim: Neutraali kerronta, on haastateltu yrityksen edustajia, viitattu alkuperäiseen uutiseen.

Heikkouksia esim: Muita asiantuntijoita ei ole haastateltu (kuuluu vain yrityksen ääni).

★★★ Millä tavalla tämä uutinen voi johtaa ihmisiä harhaan?

Esim:

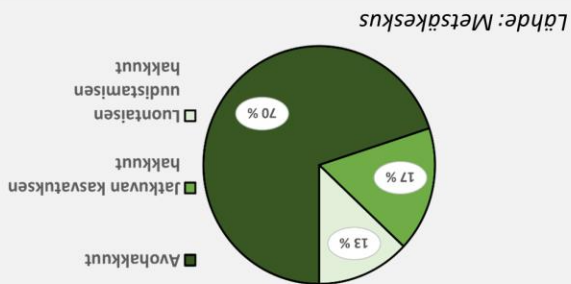
- Luo vähemmän haitallisen kuvan fossiilisesta öljystä.
- Puhdistuksen ja kuljetuksen haittoja ei käsitellä.
- Yrityksellä taloudellinen motiivi → tietoja voidaan kaunistella.
- Asiasta kerrotaan melko yksipuolisesti (vain yhden yrityksen näkökulmasta).

Metsänhoidossa haitalliset avohakkuut ovat edelleen vahvassa suosiossa erityisesti suometsissä, kertoo Yle [9.10.2024]. Avohakkuissa suurin osa metsästä kaadetaan kerralla ja tilalle istutetaan uusi puusukupoli. Avohakkuihin liittyy paljon ympäristöhaittoja. Selvitysten mukaan ne lisäävät vesistöjen rehevöitymistä ja samentumista muun muassa huuhtoutuvien ravinteiden vuoksi.

Avohakkuut edelleen suosiossa
Maantieteiden Sanomat, 12.10.2024, Laura Hynnen

Lisäksi avohakkuut aiheuttavat merkittäviä ilmastopäästöjä useiksi vuoksiksi ja ylläpitävät luontokatoa. Metsäyhtiöt kannustavat alan yrittäjiä siirtymään kestävämpiin metsänhoitomuotoihin, joissa koko puustoa ei kaadeta kerralla. Samalla vähentäisi suometsien ojitusten uusimisen tarve. Alle kolmannes Suomen suometsistä hakataan kestävämmillä tavoilla joko jatkuvan kasvatuksen tai luontaisen uudistamisen hakulla.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Utinen

★ Mitä aluetta tai paikkaa se kuvaa?

Suomi

★★ Mistä uutinen kertoo?

Avohakkuiden suuresta suosiosta ja niihin liittyvistä ongelmista.

★ Mitä elementtejä uutisessa on?

Tekstiä, kuva ja diagrammi

★★ Mistä tekstin tiedot ovat peräisin?

Ylen uutisesta ja Metsäkeskuksen uutisesta

Teeman tarkastelu

★ Millaisia ympäristöhaittoja avohakkuista muodostuu?

- Vesistöjen rehevöityminen ja samentuminen ravinteiden huuhtoutumisen seurauksena.
- Aiheuttavat ilmastopäästöjä useiksi vuoksi.
- Ylläpitävät luontokatoa.

★★★ Millaisia hyötyjä metsistä on? Mainitse 3 asiaa.

Esim.

- Raaka-aineita (mm. puuta)
- Ravintoa (mm. marjat ja sienet)
- Tarjoaa virkistystä
- Yhteyttäminen (hiilen sidonta ja happen tuottaminen)
- Suojaa monille eläimille
- Ylläpitävät luonnon monimuotoisuutta

Kriittinen tarkastelu

★★★★ Jos avohakkuut ovat haitallisia, miksi niitä tehdään Suomessa niin paljon?

Esim:

- Puu on tärkeä raaka-aine ja avohakkuilla sitä saadaan kerralla paljon.
- Kustannukset voivat olla pienempiä, kun työ on nopeampaa ja vaatii vähemmän suunnittelua.
- Vakiintuneiden toimintatapojen muutos vie aikaa.

Perusasioiden tarkastelu

★ Mikä geomedian muoto?

Video

★ Mikä on videon aihe?

Tulvat ja niihin liittyvä avustustyö

★ Mitä videosta otetuissa kuvakaappauksissa näkyy?

Esim. Sateita, tulvimista, tulvan aiheuttamia tuhoja, ruoka-apua, uudelleen rakentamista

★★ Mikä on videon käyttötarkoitus?

Esim.

- Jakaa tietoa ihmisille
- Antaa lisätietoa osana uutista

Teeman tarkastelu

★★ Millaisia seurauksia tulvilla voi olla videon perusteella?

Esim.

- Rakennukset ja infrastruktuuri voivat tuhoutua.
- Ruoasta ja puhtaasta vedestä on pulaa.
- Virtaava vesi voi aiheuttaa vahvaa eroosiota uomassa tai sen ympärillä.

★★★ Millaisilla alueilla tulvariski on suurempi kuin joillain toisilla?

Esim.

- Runsassateisilla alueilla
- Kaupunkialueilla (paljon asfalttia)
- Alueilla, joissa ei ole sadevesiä varten riittävää viemäriverkostoa

Kriittinen tarkastelu

★★ Millä tavalla video voi antaa yksipuolisen kuvan tulvista ja niiden vaikutuksista?

Esim.

- Video kuvaa aluetta, jossa infrastruktuuri on hyvin erilaista kuin esimerkiksi Suomessa, jolloin tulvan vaikutukset ovat erilaisia.
- Tulvista ei aina seuraa suurta tuhoa.

★★★ Miten voit arvioida yleisesti videoiden luotettavuutta?

Esim.

Arvioi:

- julkaisijan luotettavuus ja tarkista julkaisuajankohta
- videon aitous

Pohdi:

- mitä videossa ei näytetä (mikä on videokuvan raja)